

Fødsels filosofi

Af cand.mag Jacob Birkler

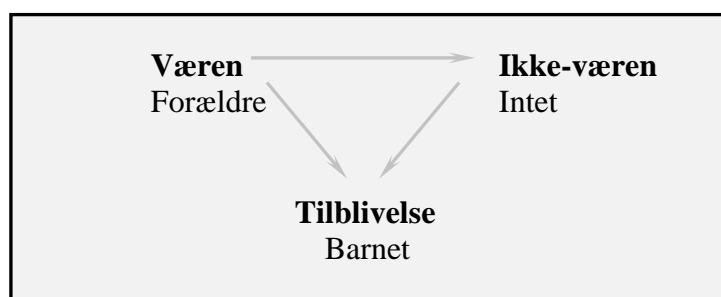
Filosofien leverer mange vigtige bidrag til jordemoderkundskaben. Som generelle eksempler kan nævnes videnskabsteori, etik, og hele den filosofiske metode i form af kritisk tænkning, begrebsanalyse og samtalekunst. Det interessante er dog, at jordemoderens praksis på samme måde leverer nogle vigtige bidrag til forståelse af et af filosofiens største og mest interessante spørgsmål. Det er spørgsmålet om væren og tilblivelse, som bygger på et paradoks, hvilket kort skal skitseres i denne artikel.

Heraklit (ca. 500 f.Kr.) regnes af mange for at være den første store filosof i den vestlige verden. Han udtalte, at man ikke kan bade i den samme flod to gange. Både floden, og den der bader i floden, vil have ændret sig for hver gang. Samtidig forbliver floden den samme over tid. Eksempelvis taler vi om Skjern å om den nu er snoet eller lige. Men hvordan kan floden både være den samme, og samtidig være forskellig, for hver gang vi ser den? Dette paradoks angår også mennesket. Hvordan kan jeg som person forandres og samtidig være den samme hele livet igennem? Spørgsmålet blev i sit udgangspunkt kaldt forandringsproblemet og berører både spørgsmålet om identitet og forholdet mellem tilværelse og tilblivelse. Disse spørgsmål har filosoffer forsøgt at svare på siden filosofiens begyndelse. Nogle er måske kommet tættere på sandheden men det interessante er, at vi i jordemoderens praksis ser et godt eksempel på dette paradoks, og måske endda dets løsning eller opløsning.

En sædcelle og en ægcelle forenes og nyt liv er begyndt. På den ene side ÉR barnet sine forældre med faderens og moderens arvmasse. Barnet er en enhed af mor og far, hvor barnet forener mor og far. Modsætninger mødes (i hvert fald biologisk) og forenes som et nyt individ. Ethvert barn er derfor en enhed af modsætninger, hvilket er et grundprincip for alt nyt liv. På den anden side er barnet IKKE sine forældre. Barnet er noget nyt, som ikke eksisterede før undfangelsen. Det er her paradokset viser sig. Barnet er både noget der eksisterede før undfangelsen i form af sine forældre, men samtidig noget, der ikke eksisterede før. Hvordan kan barnet både være en forening af sine forældre og samtidig være noget nyt? Den biologiske forklaring levner intet svar,

idet vi står med et helt grundlæggende metafysisk spørgsmål med rødder tilbage til det filosofiske forandringsproblem. Med andre ord illustrerer enhver fødsel et af filosofiens allerstørste paradokser.

Ethvert nyfødt barn opløser paradokset ved at vise sig som en enhed af modsætninger. Barnet ophæver modsætningen mellem væren og ikke-væren gennem en tilblivelse. Barnet bliver til som noget der var og ikke var. Dermed er vi alle som mennesker et levende eksempel på denne enhed af væren og ikke-væren. Skal der således fødes noget nyt om det nu er et menneske en tanke eller et samfund må det nødvendigvis ske som en ophævelse af modsætninger. Denne pointe formuleres af en af filosofihistoriens største tænkere nemlig G. W. F. Hegel (1770-1831) og kan illustreres som en triade mellem væren og ikke-væren, der ophæves/forenes gennem tilblivelse (jf. fig. 1)

Figur 1.

Barnet præsenterer denne triade gennem dets ophævelse af modsætningen mellem væren og ikke-væren. Barnet vil derfor vokse op som en spejling af forældrene, men samtidig være noget, de ikke er og aldrig bliver. Som Hegel skriver, kan barnet derfor kun blive sig selv ved at udspalte sig fra dets oprindelse – i en separation (1, s. 312). Dette sker ved at barnet vokser op og først *finder* sig selv som en enhed af sine forældre. Dernæst skal barnet *blive* og *være* sig selv ved at finde sin egen modsætning. Barnet må således betale prisen for sin egen udvikling ved mentalt at forlade sine forældre. Efter separationen med forældrene vil barnet som voksent stræbe (eros) efter sin egen modsætning, hvilket typisk inkluderer det andet køn, hvorefter tilblivelsesprocessen starter forfra. Problematisk bliver det, når det voksne barn finder kæresten/ægtefællen før separationen med forældrene, hvor ægtefællen derfor har fællestræk med enten faderen eller moderen betinget af de psykologiske bindinger. Det

vil skabe et paradoksalt parforhold, hvor ægtefællen er nødvendig for at kunne frigøre sig fra forældrene. Men dette hører psykologen til.

Jordemoderen er selvsagt ikke blot vidne til menneskets tilblivelse, men skal samtidig forstå og bistå denne prægnante udvikling. Det kan således være frugtbart at skelne mellem fødslen set fra et fysiologisk, psykologisk og filosofisk perspektiv. Den fysiske fødsel kan beskrives og forklares gennem de naturvidenskabelige grunddiscipliner og skal ikke kommenteres her. Den psykiske fødsel hænger bl.a. sammen med identitet, separation og individualisering, hvilket giver psykologien en vigtig plads i jordemoderkundska-ben. Men samtidig kan det være frugtbart at medtænke fødslen fra et filosofisk perspektiv, hvor barnet fødes som en ophævelse af modsætninger og udvikles ud fra samme princip. Det giver forståelse for livet og det princip hvorudfra vi alle bliver til.

1. Hegel G W F. *Åndens fænomenologi*. København: Gyldendal; 2005.

Jacob Birkler, cand.mag. i filosofi og psykologi, underviser på Jordemoderuddannelsen i Esbjerg og forfatter til flere lærebøger deriblandt 'Videnskabsteori – en grundbog', Munksgaard 2005. Hjemmeside: www.dialektik.dk